MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI

Seduta tat-13 ta' Gunju, 2007

Citazzjoni Numru. 875/2001/1

Joseph u Leah Attard.

-vs-

(1) Victoria u Emanuel Sammut
(2) Dorothy Arnold
(3) Carmen Azzopardi
(4) Esther Cauchi
(5) Joseph Grima
(6) Emanuel Vella.

Il-Qorti;

Rat iċ-ċitazzjoni ppreżentata fit-18 ta' Mejju, 2001 li permezz tagħha l-atturi esponew bir-rispett:

Illi l-attur Joseph Attard (*junior*) ilu għal numru ta' snin jaħdem ir-raba' magħruf bħala ta' Ġnien Ingraw fil-limiti tal-Mellieħa; tas-Samara, fil-limiti tal-Mellieħa; u Tal-Ħofra fil-limiti tal-Mellieħa.

U illi l-attur Joseph Attard dejjem ħadem dan ir-raba' bħala l-uniku xogħol tiegħu u l-għajxien tiegħu u tal-familja tiegħu jiddependi mill-ħdim ta' dan ir-raba'.

U illi hu kien l-uniku persuna li għal numru ta' snin kellu l-pussess ta' dan ir-raba' kif jiġi ppruvat waqt din il-kawża.

U illi l-konvenuti daħlu f'dan ir-raba' 'il fuq imsemmi b'mod vjolenti, kissrulu l-apparat għat-tisqija u qattgħulu l-pajpijiet ta' l-ilma kif ukoll ħartu l-art u qerdulu l-prodotti li kellu miżrugħin b'dannu kbir għalih.

U li dan l-aġir tal-konvenuti kkawża ħafna danni lill-atturi.

Jgħidu għalhekk il-konvenuti jew min minnhom għaliex m'għandhiex din l-Onorabbli Qorti:-

1. Tiddikjara li l-konvenuti jew min minnhom ikkommettew spoll għamlu ħsara u kkawżaw danni lill-attur;

2. Tikkundanna lill-istess konvenuti jew min minnhom sabiex fi żmien qasir u perentorju jisgombraw mill-għelieqi Ta' Ġnien Ingraw, Tal-Ħofra u Tas-Samara lkoll limiti tal-Mellieħa u jagħmlu dawk ix-xogħlijiet meħtieġa sabiex kollox jerġa' jsir kif kien, u dan fi żmien qasir u perentorju li jogħġobha tiffissa din l-Onorabbli Qorti;

3. Tagħti lill-attur is-setgħa li jieħdu lura l-pussess ta' l-għelieqi 'il fuq imsemmija taħt kull provediment li jogħġobha tagħmel din l-Onorabbli Qorti;

4. Tillikwida d-danni kkaġunati mill-konvenuti lill-attur;

5. Tikkundanna lill-istess konvenuti jħallsu lill-attur dawn id-danni hekk likwidati.

Bl-imgħaxijiet u bl-ispejjeż kontra l-konvenuti li huma nġunti minn issa għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-atturi maħlufa u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tal-konvenuti ppreżentata fil-21 ta' Ġunju, 2001 li permezz tagħha eċċepew:

1. Illi preliminarjament jingħad li Emanuel Vella ma jeżistix.

2. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess f'kawża ta' spoll ma jistax jintalab żgumbrament iżda li l-konvenuti jiġu kkundannati jqegħdu kollox għall-istat ta' qabel.

3. Illi t-talbiet attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż stante li kif ser jirriżulta mill-provi ma ġie kommess ebda spoll u f'kull każ ma jissustux l-elementi rikjesti f'kawża ta' spoll.

4. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, it-talbiet attriċi huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjeż kontra l-atturi li huma minn issa nġunti in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuti maħlufa u l-lista tax-xhieda.

Rat is-sentenza tat-13 ta' Frar, 2003 li permezz taghha l-Qorti

laqghet it-tieni u r-raba' eccezzjonijiet tal-konvenuti izda ddikjarat li l-azzjoni possessorja setghet titkompla bhala tali.

Rat l-atti processwali u l-verbal tas-seduta tal-25 ta' April, 2007 li permezz taghha l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Ikkunsidrat;

Illi kif jidher car mic-citazzjoni u s-sentenza fuq imsemmija l-azzjoni li ghandha quddiemha l-Qorti hija dik ta' spoll. L-attur qed isostni illi l-konvenuti spussessawh mill-ghelieqi inikati fic-citazzjoni billi dahlulu go fiha u anke ghamlulu l-hsara fiha. Kif hu maghruf huma tlieta r-rekwisiti biex l-azzjoni ta' spoll tirnexxi u dawn huma;

1. il-pussess,

2. l-azzjoni spoljattiva li tkun saret bil-mohbi jew kontra l-volonta' ta' l-attur, u

3. li l-azzjoni ssir fi zmien xahrejn minn meta jkun sehh l-ispoll.

Il-konvenuti f'din il-kawza li huma hut l-attur (eccetto Emanuel – sic! – Vella) qed jeccepixxi li t-talbiet ta' l-attur mhumiex fondati fil-fatt u fid-dritt u li hu ma kkommetta ebda spoll. Fil-fatt kellha titharrek <u>Emanuela Vella</u> li hija omm il-kontendenti li pero' hija mharrka hazin fic-citazzjoni izda korrettament fl-atti l-ohra kollha. Dwar dan il-Qorti tikkumenta iktar il-quddiem billi hemm eccezzjoni f'dan is-sens.

L-attur ippresenta affidavit tieghu a fol 53 u fih qal kien ilu jahdem l-ghelieqi qabel l-1988 u cioe' minn meta gie lura mill-Amerika ghaliex hu biss minn hutu kien jinteressah u kien ghamel dan fuq insistenza tal-genituri tieghu. F'dik is-sena pero' u cioe l-1988 ommu u missieru bdew jisseparaw izda hu

xorta ma kellux problemi magħhom u baqa' jaħdem l-għelieqi. Kien f'April 2001 meta l-konvenuti bdew jgħidulu li ma kellux dritt jersaq lejn l-għelieqi u gara dak li hemm indikat fic-citazzjoni. Spicca l-affidavit billi qal li ma jistax, minħabba t-theddid tal-konvenut Sammut jibqa' jaħdem l-għalqa. Martu kkonfermat dak li qal hu anzi skond hi, huwa baqa' jaħdem l-għelieqi sa Mejju 2001.

Il-konvenuta Sammut ippresentat affidavit a fol 61 u jidher car li l-argument principali tagħha huwa li stante li l-egħlieqi in kwistjoni għaddew għand ommha b'effett tas-separazzjoni l-attur ma baqgħalux dritt jibqa' jaħdem l-għalqa; hija u ħutha l-oħra għandhom il-permess bil-miktub ta' ommhom u għalhekk skond hi, għandhom kull raġun jaħdmuha huma. Infatti dwar il-ħsarat tgħid *ma aħniex se nagħmlu ħsara fi ħwejjigna stess.* Gew esebiti xi rapporti li saru lill-Pulizija mill-partijiet dwar il-kwistjoni.

Xehdu Aldo Cassar mid-dipartiment tal-Agrikoltura u Vincent Curmi minn Scicluna Estates dwar il-kirjiet u anke Tony Borg, Principal Agricultural Officer, fuq l-istess haga.

Gie presentat affidavit ta' Emanuela Vella li qalet li l-attur ma kienx jaħdem l-għelieqi tagħha izda dawk ta' zewgha. Qalet li kien l-attur li beda jidħol fi ħwejjigha mingħajr il-permess tagħha. Giet kontro-ezaminata a fol 172 fejn allura biddlet il-verzjoni tagħha u qalet li hi u zewgha anke kienu qalbu r-raba' għal fuq l-attur għax kien jaħdem ir-raba' hu biss dak iz-zmien. Qalet li Emanuel Sammut qatt ma kien jaħdem ir-raba' ħlief għal dawk l-aħħar ftit snin għax qabel kien jaħdem il-madum.

Il-Qorti tħoss li hawn hija l-qofol tal-problema. Ma hemmx dubju fil-fehma tal-Qorti (nonostante certi xhieda li gew prodotti mill-konvenuti bħal Saviour Vella, Joseph Vella u Rose Zammit li għalihom issir riferenza iktar 'il quddiem) li l-attur kien jaħdem l-għelieqi in kwistjoni sakemm il-konvenuta

Vella u zewgha kienu ghadhom jghixu flimkien. Il-problema inqalghet wara s-separazzjoni ghaliex il-konvenuti zammew ma ommhom u allura ppretendew li l-art li messet lil ommhom ma tibqax f'idejn l-attur. Il-Qorti hija aktar propensa li temmen dak li qalet il-konvenuta Vella fil-kontro-ezami imsemmi milli fl-affidavit li jidher car li ghandu idejn ta' haddiehor. Barra minn hekk il-punt li l-aktar jissottofermaw fuqu l-konvenuti huwa li l-attur ma ghandux dritt jahdem l-ghelieqi – xi haga li ma ghandha x'taqsam xejn u ma ghandha ebda rilevanza f'din il-kawza ghaliex din hija azzjoni possessorja u ma hemmx dubbju li l-attur kien fil-pussess ta' l-ghelieqi in kwistjoni qabel ma l-konvenuti spussessawh. Infatti anke l-ittra interpellatorja li fuqha ghamlu enfasi il-konvenuti a fol 182 tal-process l-attur jinterpellhom biex ma jergghux jidhlulu fl-ghalqa li kienet fil-pussess tieghu. Ghalhekk sa dak in-nhar kien ghad ghandu l-pussess – imkien fl-ittra ma jidher li gie spussessat dak in-nhar kif jallegaw il-konvenuti.

Fil-fatt l-iskrittura esebita mill-konvenuti a fol 195 tikkonferma dan. Fl-1 ta' Marzu, 2001 il-konvenuta Vella awtorizzathom biex *jidlhu u jaghmlu dak kollu li huwa mehtieg biex jiehdu hsieb ir-raba' elenkata.* Dan allura jfisser li <u>sa dak in-nhar</u> ma kienx hemm il-bzonn li ssir din l-iskrittura u li l-konvenuti ma kinux awtorizzati jaghmlu dan. Sinjal car allura li din kienet manuvra da parti taghhom biex jeskludu lill-attur u juri bic-car l-intenzjoni taghhom biex jibdew jahdmu l-ghelieqi in kwistjoni. Ix-xhieda l-ohra li gew prodotti ma humiex prova ahjar minn din l-iskrittura ta' dak li gara. Fil-fatt per ezempju Joseph Vella (fol 211) jghid li fl-ahhar seba' (7) snin ma rax lill-attur jahdem ir-raba', izda hu xehed fl-2006 u oht l-konvenuti Rose Zammit qalet illi l-attur *gie mkecci mir-raba'.* Ma tghidx kif; probabbli illi qed tirreferi ghal meta gie spussessat.

Fis-sentenza <u>Delia vs Schembri</u> (Prim'Awla - 4 ta' Frar, 1958) gie ritenut illi;

L-azzjoni ta' spoll iservi biex tipprotegi l-pussess, ikun x'ikun li jigi vjolentement jew okkultament mehuda minn ghand il-possessur jew detentur u gie deciz kemm il-darba li tapplika ukoll ghat-tutela tal-kwazi pussess tad-drittijiet legali u hija inerenti ghall-fatt ta' min b'awtorita' privata jaghmel ghad-dannu ta' terza persuna att li ghalkemm jista' jkollu dritt ghalih ma jistax jesercitah minghajr intervent tal-Qorti.

Fi kliem Pacifici Mazzoni spoll vjolent huwa "*qualunque atto arbitrario che per forza privata si compia contro la volontarieta' dello spogliato*". (Vol III Sez. 52).

Kif gie ritenut fil-kawza Margherita Fenech vs Pawla Zammit deciza fit-12 ta' April, 1958;

L-actio spolii hija radikata pjuttost fuq l-esigenzi ta' utilita' socjali milli fuq il-principju assolut ta' gustizzja hija eminentement intiza l-protezzjoni ta' kwalunkwe pussess u jigi impedut lic-cittadin privat li jiehu l-ligi f'idejh; b'mod li l-fini taghha huwa dak li jigi restawrat l-istat tal-pussess li jkun gie skonvolt jew turbat.

Kif ukoll gie ritenut;

Kif kellha okkazjoni tesprimi ruhha l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, l-indagini li trid issir hija wahda limitatissima, rigoruza u skarna u ma tinsab f'ebda legislazzjoni ohra u kompliet tghid illi ghalhekk indaginijiet ibbazati fuq x'jghidu u ma jghidux guristi u awturi Francizi u Taljani huma ghal kollox irrilevanti u inapplikabbli fil-kuntest tal-ordinament guridiku taghna – Appell Civili – Cardona vs Tabone – deciza fid-9 ta' Marzu, 1992).

Il-Qorti hija konvinta mill-assjem tal-provi li l-konvenuti mmanuvraw biex jispussew lill-attur mill-ghelieqi, u ghalkemm jista' jkun li kienu jirnexxu f'kawza petitorja zgur li ma setghux jiehdu l-ligi b'idejhom kif certament ghamlu.

Il-Qorti hija ukoll konvinta li l-azzjoni saret entro t-terminu ta' xahrejn ghax giet presentata' f'Mejju 2001 meta l-ispoll sar x'aktarx f'April ta' l-istess sena.

Rigward pero' l-eccezzjoni li Emanuel Vella ma jezistix din hija eccezjoni fondata ghaliex hu car li kellha tigi citata Emanuela Vella. Pero' il-kawza tkompliet minghajr ma l-attur talab korrezzjoni. Ghalhekk Emanuel Vella hu min hu jew min ma hux ghandu jkun liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

Ghal dawn il-mottivi l-Qorti tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuti hlief l-ewwel eccezzjoni li qed tilqa' u tillibera lil Emanuel Vella mill-osservanza tal-gudizzju u dawk l-eccezzjonijiet gia' akkolti permezz tas-sentenza tat-13 ta' Frar, 2003; u tilqa' l-ewwel tliet talbiet tal-atturi u tordna li x-xoghol isir fi zmien xahrejn; ix-xoghol ghandu jsir taht is-supervizjoni ta' l-AIC Alan Saliba.

L-ispejjez tal-kawza jithallsu mill-konvenuti izda l-ispejjez tas-sentenza tat-13 ta' Frar, 2003 ikunu bla taxxa.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------